17.10.2019

Eduskunnan ympäristövaliokunta

Asiantuntijapyyntö 18.10.2019 kokoukseen
Asia: HE 29/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Motiva Oy:n lausunto Hallituksen esitykseen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020

Motiva Oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Hallituksen esitykseen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020.

Pääministeri Antti Rinteen hallituksen ohjelma 6.6.2019 Osallistava ja Osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta – esittää lukuisia tavoitteita, strategisia kokonaisuuksia ja ohjaustapoja, joita lämpimästi kannatamme. Valtion budjetissa 2020 käytettävissä olevat resurssit luovat pohjan näiden tavoitteiden, strategisten kokonaisuuksien ja ohjaustapojen toteutumiseen. Valtion budjetissa osoitetut resurssit vaikuttavat kuitenkin joiltain osin olevan melko alimitoitettuja vähähiilisyydelle asetettuihin tavoitteisiin nähden.

Jotta tavoitteiden ja strategisten kokonaisuuksien toteutuminen konkretisoituu ja vakiintuu käytännössä, vaatii se pitkäjänteistä, määrätietoista toimintaa ja vuorvaikutusta yli hallintorajojen.

Nostamme seuraavassa esiin muutaman keskeisimmän näkökulman Motiva Oy:n näkökulmasta.

<u>Valtioneuvoston kanslia (pääluokka 23)</u>
On hienoa, että Terveet tilat 2028 -toimenpideohjelmaan ehdotetaan 1,5 milj. euroa. Näemme tässä hyvään sisäilmaan liittyvässä ohjelmassa luontaisia yhteistyömahdollisuuuksia kiinteistöjen ja kuntien energian käyttöön liittyvään toimintaamme.

<u>Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala (pääluokka 29)</u>
Liikkuva opiskelu -ohjelmaan ehdotettu 6 milj. euroa on erittäin kannatettavaa, koska sillä saavutettavat hyödyt ovat oletettavasti suuret. Valtakunnallisessa Liikkumisen ohjaus -toiminnassa saatuja kokemuksiamme kannattaa hyödyntää tässä työssä.

Motiva Oy
Pohjoinen Rautatiekatu 25
PL 489
00101 Helsinki

Puhelin 09 6122 5000
www.motiva.fi

Y 1629255-4 – Kotipaikka Helsinki

Motiva Oy
Pohjoinen Rautatiekatu 25
P.O. Box 489
FI-00101 Helsinki

Tel. + 358 9 6122 5000
www.motiva.fi

VAT No. FI16292554 – Domicile Helsinki

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala (pääluokka 30)
Maaseudun kehittämisen määrärahat pienenevät 7,4 milj. eurolla, mutta tästä huolimatta Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014–2020 (maaseutuohjelma) toteutuu toivottavasti suunnitellusti. Sillä on saatu maaseudun neuvontaa, tutkimus- ja kehittämishankkeita ja investointeja tehokkaasti eteenpäin. Tämä tuli selkeästi esiin mm. TEM energiatehokkuustyöryhmän työskentelyssä.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (pääluokka 31)
Tämän hallinnonalan lisämäärärahat kohdistuvat pääasiassa perusväylänpitoon, joukkoliikenteeseen ja liikenneväylien kehittämishankkeisiin. Perusväylänpito pyrkii osaltaan pienentämään rakennetun ympäristön korjausvelkaa, joka puolestaan parantaa niin liikenneturvallisuutta kuin luo edellytyksiä elinkeinoelämän kuljetuksille. Erittäin hienona asiana pidämme sitä, että kävelyä ja pyöräilyä edistäviin hankkeisiin osoitetaan 14,5 milj. euroa. Tämä on kustannustehokasta, sillä yksinomaan liikkumattomuuden aiheuttamienvuosittaisten kustannusten on arvioitu olevan useita miljardeja euroja.

Työ- ja elinkeinomisteriön hallinnonala (pääluokka 32)
Uudistumisen ja vähähiilisyyden määrärahoissa on noin 187 milj. euroa lisäystä vuoden 2019 varsinaiseen talousarvioon nähden. Talousarviossa todetaan, että siirtymistä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa vauhditetaan investoimalla uusiutuviin energialähteisiin, edistämällä resurssitehokkuutta (energia- ja resurssitehokkuus) sekä lisäämällä uusiutuvan energian osuutta energian käytössä. Investointi- ja innovointituet ovatkin merkittäviä. Vuonna 2020 energia- ja ilmastostrategian toimeenpanoon on talousarvioesityksen mukaan tavoitteena 110 milj. euroa energiatukivaltuutta, jossa arviomäärärahan kasvua on kuluvan vuoden talousarvioon verrattuna 13,5 milj. euroa (29 %). Uusiutuvan energian tuotantotukeen on varattu noin 233 milj. euroa, jossa myös on kasvua kuluvan vuoden talousarvioon verrattuna noin 18 milj. euroa (8 %) . Lisäksi tuetaan kiertotaloutta investointi- ja innovaatiotuella.

Energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian käytön edistämiseen (siirtomääräraha 3 v.) on vuodelle 2020 kuitenkin edelleen varattuna ainoastaan 3,42 milj. euroa. Ottaen huomioon tähän alueeseen kohdistuvat EU-lainsäädännön asettamat ja kansallisesti asetetut kasvavat tavoitteet, tähän resurssoitu määrä **ei ole kasvanut viime vuosina lainkaan**, pänvastoin. Osuus verrattuna esimerkiksi uusiutuvan energian tuotantotukiin on marginaalinen (0,4 %). **Pidämme tätä erittäin huolestuttavana ja näkemyksemme mukaan tämän määrärahan kasvattamiselle on merkittävä tarve ja perusteet**. Tähän alueeseen sisältyy myös Suomen merkittävimmän energiatehokkuuden politiikkatoimen (Energiatehokkussopimukset) toimeenpano ja sen tehostamistarpeet, jotka on tuotu esiin myös työ ja elinkeinoministeriön syksyllä 2018 asettaman Energiatehokkuustyöryhmän työssä. Työryhmän loppuraportissa esitetyt 53 toimenpidettä luovat pohjan seuraavien vuosien energiatehokkuustyölle ja ovat siten keskeinen osa vähähiilisen yhteiskunnan aikaansaamisessa ja asettujen tavoitteiden saavuttamisessa. (https://tem.fi/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-327-456-3). Energiatehokkuussopimusten tuloksellinen toimeenpano on jatkossakin täysin keskeisessä roolissa jotta tarkistetun EU-lainsäädännön, (EU)2018/2002, kautta asetetut aiempaa tiukemmat energiatehokkuustavoitteet voidaan saavuttaa. Energiatehokkuuden parantaminen tukee samalla myös uusiutuvan energian EU-tavoitteiden saavuttamista.

Motiva Oy
Pohjoinen Rautatiekatu 25
PL 489
00101 Helsinki

Puhelin 09 6122 5000
www.motiva.fi

Y 1629255-4 – Kotipaikka Helsinki

Motiva Oy
Pohjoinen Rautatiekatu 25
P.O. Box 489
FI-00101 Helsinki

Tel. + 358 9 6122 5000
www.motiva.fi

VAT No. FI16292554 – Domicile Helsinki

Materiaalitehokkuuden edistämiseen aiemmin kohdennettu momentti on ehdotettu poistettavaksi ja rahoitus jaettu kahdelle eri momentille. Pidämme edelleen tärkeänä, että kansallisen materiaalitehokkuusohjelman toteuttamiselle kohdennettavat resurssit eivät pienene. Ohjelman toteuttaminen edistää merkittävällä tavalla siirtymää kiertotalouteen ja tulisikin siksi olla tärkeä osa tulevaa kiertotalouden edistämisohjelmaa.

Kiertotalouden ekosysteemien ja osaamisalustojen kehittämiselle on varattu (siirtomääräraha 3 v.) 1 000 000 €. Määrärahalla voidaan tukea globaaleihin haasteisiin kohdistuvien isojen kehittämiskokonaisuuksien ja ekosysteemien käynnistämistä ja kokeiluja, osaamisen ja innovaatiokyvykkyyksien kehittämistä, digitaalisia alustaratkaisuja, yritysten ja tutkimusorganisaatioiden muodostamien kansallisesti ja kansainvälisesti verkottuneiden osaamiskeskittymien kehittämistä sekä EU-rahoituksen hyödyntämistä. Lisäksi määrärahalla vahvistetaan kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen hyödyntämistä kiertotalouden kehitysalustoina sekä edistetään kiertotalouden ekosysteemien kehittämistä. Tätä pidämme erittäin hyvänä lähtökohtana tulevan kiertotalouden toimenpideohjelman toteuttamiseksi.

Hallituksen tavoitteena on, että tutkimus- ja innovaatiopolitiikan hallinnonalarajat ylittävää koordinaatiota ja johtamista vahvistetaan läpi valtionhallinnon. Tämä on oleellista mm. julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä ja uusia kumppanuusmalleja kehitettäessä. **Innovatiivisia julkisia hankintoja** ja niihin liittyviä palveluja kehitetään. Samalla edistetään referenssimarkkinoiden kehittymistä. Hallitusohjelmassa asetetaan erittäin kunnianhimoiset määrälliset ja seurattavat tavoitteet innovatiivisten julkisten hankintojen määrän lisäämiseksi 10 %:iin julkisista hankinnoista. Tämän lisäksi hallitusohjelman yhtenä toimenpiteenä on edistää sosiaalisten, ilmasto- ja kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumista julkisten hankintojen kautta. Pidämme erittäin hyvänä, että julkisten hankintojen merkitys korostuu useassa kohtdassa hallitusohjelmaa, tunnustaen vaikuttavien ja strategisten hankintojen rooli muutosvoimana yhteiskunnallisten haasteiden ja tavoitteiden saavuttamisessa. Hallitusohjelmassa asetetut tavoitteet ja toimenpiteet eivät mielestämme kuitenkaan ole riittävästi huomioitu talousarvioesityksessä. Innovatiivisille hankinnoille asetettu määrällinen tavoitte sekä ilmasto- ja kiertotaloustavoitteiden toteutuminen edellyttäisi käynnissä olevien toimien jatkamista ja vahvistamista sekä uusien vauhdittavien toimenpiteiden käynnistämistä. Hallituksen kertaluonteisista tulevaisuusinvestoinneista ei talousarvioesityksessä ole allokoitu rahoitusta innovatiivisiin julkisiin hankintoihin. Ilman tuki- ja edistämistoiminnalle kohdennettua rahoitusta edellytyksiä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi ei ole. Tätä pidämme erittäin huolestuttavana.

Vuodesta 2018 toiminut **kestävien ja innovatiivisten hankintojen osaamiskeskuksella**, KEINOlla on rahoitusta vuoden 2018–2019 talousarviosta (3-vuotinen siirtomääräraha) maaliskuuhun 2021 saakka. Mikäli innovatiivisten julkisten hankintojen edistämisen pitkäjänteisyys ja KEINOn toiminnan jatko halutaan turvata, edellyttää tämä jatkorahoituksen osalta varmuutta viimeistään vuoden 2021 kehys- ja budjettiriihessä.

Talousarvioesityksessä todetaan **EU:n rakennerahastojen** toiminnasta Suomessa ja rakennerahastovaroista. Pidämme erittäin tärkeänä, että esim. Euroopan aluekehitysrahasto-ohjelma 2014–2020 Kestävää kasvua ja työtä resurssit (ko. kauden rahoituskehys 1 382 milj. euroa) hyödynnetään vaikuttavasti ja koordinoidusti Suomessa.

Ympäristöministeriön hallinnonala (pääluokka 35)

Motivassa olemme tyytyväisiä, että laadittavan **kiertotalouden edistämisohjelman** ja kiertotalouden edistämiseen varataan 0,5 milj. euroa. Lisäksi kiertotalouttta ja jätealaa palvelevan jätteiden ja sivuvirtojen tietoalustan eli Materiaalitorin ylläpitoon varataan määräraha. Ministeriön tulostavoitteena on kuitenkin myös edistää kestäviä julkisia hankintoja sekä vapaaehtoisten ns. green deal-sopimusten käyttöönottoa osana hiilineutraalia kiertotalousyhteiskuntaa. Tämä huomioiden, ministeriölle kiertotalouden edistämistyölle kohdennettu resurssi ei mielestämme ole läheskään riittävä. Näemme myös erittäin tärkeänä ministeriöiden välisen saumattoman yhteistyön kiertotalouden edistämisohjelman laadinnassa, sekä myöhemmin sen toteuttamisessa. Talousarvioesityksestä ei vielä ole nähtävissä siirtymää kohti ilmiöpohjaista hallintoa.

Kestävä kaupunki -ohjelman toteuttamiseen on kohdennettu 1,5 milj. euroa. Tätä pidämme erittäin kannnattavana. Ohjelma vauhdittaa kestävää kaupunkikehittämistä pääpainonaan sekä ympäristöllisesti että sosiaalisesti kestävät ratkaisut. Vuonna 2020 toiminta painottuu kaupunkien ja kuntien yhteisten haasteiden ratkaisutyöhön, kokeilujen toteutukseen ja niiden tulosten levittämiseen, hyvien käytäntöjen jakamiseen, kaupunkikehittämisen verkostoyhteistyön edistämiseen sekä kansainväliseen kokemusten vaihdon käynnistämiseen.

Hallitusohjelmassa on lukuisia tavoitteita **asumisen ja kiinteistöjen vähähiilisyyden edistämiseen**. On hienoa, että talousarviossa ehdotetaan taloyhtiöiden energia-avustuksiin 20 milj. euroa, erityisryhmien asuntojen rakentamista ja korjaamista ehdotetaan tuettavan korkotukilainoituksen lisäksi 90 milj. euron investointiavustuksilla ja kohdennettuihin korjausavustuksiin 28,5 milj. euroa. Systemaattinen viestintä avustuksista, niiden toimeenpanosta ja toimeenpanon tuesta on välttämätöntä vaikuttavan ja hallitun toiminnan kannalta, jotta markkinoille ei synny epätervettä toimintaa. Lisäksi tulisi kuitenkin varmistaa riittävät resurssit kehitys-, tutkimus- ja toimeenpanoa tukevaan edistämistyöhön rakennetusssa ympäristössä ja kiinteistöissä, jotka ovat merkittävässä roolissa luoden puitteita vähähiilisyyden toteuttamiseen.

Pidämme erittäin kannatettavana, että digitaalisuutta hyödynnetään rakennetussa ympäristössä, tavoitteena mm. luoda rakennetun ympäristön digitaalinen rekisteri ja alusta (7,3 milj. euroa). Näemme Motivalla vahvan roolin tässä työssä, koska voimme tukea rakennetun ympäristön ekosysteemin kokoamista digitaalisen alustan kehitystyöhön ja kestävän rakennetun ympäristön muutoksen vauhdittamista digitaalisen alustan avulla.

Yhteiskunnalliset ilmiöt ja haasteet edellyttävät entistä vahvempaa hallinnonalojen välistä yhteistyötä hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi. Valtion kestävän kehityksen yhtiö Motiva tarjoaa mielellään käyttöönne palveluita sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävän Suomen rakentamiseen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Otamme käyttöömme uusia toimintatapoja hyödyntäen muun muassa digitaalisuuden ja kokeilutoiminnan mahdollisuuksia. Samalla jatkamme hyväksi havaittujen toimintatapojen, kuten energiatehokkuussopimustoiminnan käytäntöönvientiä ja kehittämistä.

Helsingissä 17.10.2019
Motiva Oy

Vesa Silfver
toimitusjohtaja

Motiva Oy
Pohjoinen Rautatiekatu 25
PL 489
00101 Helsinki
Puhelin 09 6122 5000
www.motiva.fi

Motiva Oy
Pohjoinen Rautatiekatu 25
P.O. Box 489
FI-00101 Helsinki
Tel. + 358 9 6122 5000
www.motiva.fi

Y 1629255-4 – Kotipaikka Helsinki

VAT No. FI16292554 – Domicile Helsinki